

ამხანაგობის ხელშეკრულების გამიჯვნის პრობლემატიკა ნარდობისა და სხვა ტიპის ხელშეკრულებებისაგან ქართულ სასამართლო პრაქტიკაში

ლაშა გურაბიანი

ადვოკატი, იურიდიული კომპანია BLC-ის იურისტი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დოქტორანტი

შესავალი

ამხანაგობის ხელშეკრულება რთული სამართლებრივი კონსტრუქციაა და წარმოადგენს საერთო თანაზიარი საკუთრების ფორმას, თუმცა, სხვა თანაზიარი საკუთრების რეჟიმებისაგან იგი განსხვავდება საკუთარი უფლებაუნარიანობით.¹ ამხანაგობის ინსტიტუტის რეცეფცია გერმანული სამოქალაქო სამართლიდან განხორციელდა, სადაც მისი სამართლებრივი ბუნების განსაზღვრასა და უფლებაუნარიანობის დადგენას წინ ხანგრძლივი დისკუსია უძღოდა.²

ამხანაგობის ხელშეკრულების კომპლექსურობის მიუხედავად, მისი გამოყენება საქართველოში უჩვეულოდ ხშირია, რასაც მოწმობს სასამართლოში წარმოდგენილი არაერთი სამოქალაქო დავაც. ერთობლივი საქმიანობის (ამხანაგობის) ინსტიტუტი განსაკუთრებით სამშენებლო-სამართლებრივ ურთიერთობებში გავრცელდა და სამოქალაქო ბრუნვაში დაამკვიდრა ისეთი ტერმინები როგორიცაა „მენაშენეთა ამხანაგობა“ და „ბინათმშენებლობის ამხანაგობა“ და სხვ.

სამოქალაქო ბრუნვაში ამხანაგობის ინსტიტუტის აქტიურმა გამოყენებამ გარდაუვლად გამოიწვია ამ ინსტიტუტის გამიჯვნის საჭიროება სხვა ხელშეკრულებებისაგან (განსაკუთრებით ნარდობისაგან), ვინაიდან, იმის მიხედვით თუ რა ტიპის ხელშეკრულება არის დადებული დაინტერესებულ მხარეებს შორის, კარდინალურად განსხვავებულია მხარეთა უფლება-მოვალეობები და პასუხისმგებელ სუბიექტთა წრე.

მოცემული სტატიის მიზანია გამოყოს ამხანაგობის ხელშეკრულებისათვის დამახასიათებელი ძირითადი იურიდიული ასპექტები, გამიჯნოს იგი ნარდობის ხელშეკრულებისაგან, ასევე, წარმოაჩინოს ქართული სასამართლო პრაქტიკის ძირითადი ტენდენციები და პრობლემები ამხანაგო-

ბის ხელშეკრულებების იდენტიფიცირებისა და გამიჯვნისას სხვა სახის ხელშეკრულებებისაგან.

I. ამხანაგობის ხელშეკრულების ძირითადი სამართლებრივი ნიშნები იურიდიულ დოქტრინაში

სკ-ის 930-ე მუხლის თანახმად, ერთობლივი საქმიანობის (ამხანაგობის) ხელშეკრულებით ორი ან რამდენიმე პირი კისრულობს ერთობლივად იმოქმედოს საერთო სამეურნეო ან სხვა მიზნების მისაღწევად ხელშეკრულებით განსაზღვრული საშუალებებით, იურიდიული პირის შეუქმნელად. მოცემული დეფინიციიდან გამომდინარე, შესაძლებელია იმ ძირითადი ელემენტების იდენტიფიცირება, რომლებიც ამხანაგობის ხელშეკრულებას ახასიათებს და მას გამოყოფს სხვა სახის გარიგებებისაგან.

ამხანაგობის ხელშეკრულების მონაწილე პირები ვალდებულია კისრულობენ ორმხრივად, თუმცა, ერთობლივი საქმიანობა არ წარმოადგენს ორმხრივ ხელშეკრულებას.³ ამასთან, ამხანაგობის ხელშეკრულების მონაწილეებს არ წარმოეშობათ ურთიერთ-დაპირისპირებული უფლებანი და მოვალეობანი.⁴ ამის გამო, ამხანაგობის ხელშეკრულების მონაწილეთა ვალდებულებანი არ იმყოფებიან სინალაგმაში.⁵ ამხანაგობის ხელშეკრულების თითოეული მონაწილე საკუთარ ვალდებულებას ასრულებს ამხანაგობის წინაშე არა იმიტომ, რომ ამხანაგობის წევრის ანდა ამხანაგობის მხრიდან რაიმე საპასუხო შესრულება მიიღოს, არამედ თითოეული მათგანი კისრულობს ამგვარ ვალდებულებას საერთო მიზნის მისაღწევად.⁶ ამხანაგობის წევრები კისრულობენ ვალდებულების შესრულებას იმ საერთო ინტერესის საფუძველზე, რაც საერთო მიზნის მიღწევას გუ-

¹ კროპპოლერი, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი, 2014, 549.

² Ulmer/Schäfer, in Münchener Kommentar zum BGB, 6. Aufl. 2012, BGB, § 705 Rn. 289 ff.; რობაქიძე, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხ. 930, 52-ე ველი.

³ Larenz, Lehnbruch des Erbrechts, 2001, §60, I.B.; კროპპოლერი, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი, 2014, 551.

⁴ ჩიტოშვილი, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი IV, ტომი II, 2001, მუხ. 930, 276.

⁵ Heide/Hanke, in Dauner-Lieb/Langen BGB Komm., 2. Aufl., §705 Rn. 157.; რობაქიძე, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხლი 930, ველი 27.

⁶ Hadding/Kießling, in Sorgel BGB Kommentar, Schuldrecht 9/1, Band 11/1, 13. Aufl., § 705 Rn. 44.; რობაქიძე, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხლი 930, ველი 27.

ლისხმობს. შესაბამისად, ამხანაგობის ხელშეკრულება არ შეიძლება ჩაითვალოს ორმხრივად მავალდებულებელ (სინალაგმატურ) ხელშეკრულებად მისი კლასიკური გაგებით.⁷

ამხანაგობის სამართლებრივი ნიშანია ისიც, რომ იგი გრძელვადიან სახელშეკრულებო ურთიერთობად გვევლინება მის წევრებს შორის.⁸ ამხანაგობის შემთხვევაში, დასახული მიზანი არა რაიმე ერთჯერადი მოქმედებების განხორციელებით მიიღწევა, არამედ ამხანაგობის წევრების მხრიდან ამ მიზნის მისაღწევად ნაკისრი მოქმედებების მუდმივი განხორციელებაა აუცილებელი.⁹

ამხანაგობის ხელშეკრულების არსებობისათვის აუცილებელი წინაპირობაა საერთო მიზნის არსებობა და ამხანაგობის წევრთა მიერ მისი მიღწევისათვის აუცილებელი მოქმედებების კისრება.¹⁰ ამხანაგობის საერთო მიზანი არ გვევლინება თითოეული წევრის ცალკეული ინტერესების გაერთიანებად, არამედ თითოეული წევრის ინტერესს აღმატებულ პირთა გაერთიანების საერთო ინტერესად შეიძლება იქნეს გაგებული, რომლის მიღწევის მიზნითაც ამხანაგობის წევრები კისრულობენ ხელშეკრულებით გათვალისწინებული აუცილებელი მოქმედებების, უპირველ ყოვლისა შესატანის შეტანის ვალდებულების განხორციელებას.¹¹ ეს ელემენტი ემსახურება ამხანაგობის ხელშეკრულების გამიჯვნას სხვა გრძელვადიანი ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობებისაგან.¹² ამასთან, პირთა გაერთიანების ამხანაგობად აღნიშვნის მიუხედავად, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში ამხანაგობის ხელშეკრულების მიზნიდან და ამ მიზნის მისაღწევად ნაკისრი მოქმედებებიდან გამომდინარე უნდა დადგინდეს, არის თუ არა ამხანაგობა სახეზე.¹³

მიზანი ამხანაგობის საერთო მიზნად ვერ ჩაითვლება თუ ის მხოლოდ ერთი კონტრაპენტის მიზანს წარმოადგენს.¹⁴

საერთო მიზნად არ ჩაითვლება, ასევე, ამხანაგობის წევრთა მსგავსი მიზნები.¹⁵

საერთო მიზანი, რომლის მიღწევასაც ამხანაგობის მონაწილეები ისახავენ მიზნად შეიძლება იყოს იდეალური ან მატერიალური ხასიათის.¹⁶ თუკი ამხანაგობის მიზანი მატერიალური ხასიათისაა, ის შეიძლება იყოს რაიმე ნივთის შეძენა ან რაიმე ნივთის დამზადება.¹⁷ ამხანაგობის საერთო მიზნების ტიპური მაგალითებია ადვოკატთა საზოგადოებები და ექიმთა გაერთიანებები.¹⁸ ამასთან, საერთო მიზანს არ შეიძლება წარმოადგენდეს სამეწარმეო საქმიანობის განხორციელება.¹⁹ სამეწარმეო საქმიანობის განხორციელების შემთხვევაში ამხანაგობის ფორმის ნაცვლად გამოყენებულ უნდა იქნეს მეწარმის ორგანიზაციულ სამართლებრივი ფორმა.²⁰ ამასთან, საერთო მიზნის მიღწევა არ ხდება წილობრივი მონაწილეობის შესახებ ხელშეკრულებებში (მაგ. სესხი ან იჯარის ხელშეკრულება).²¹

ამხანაგობის ხელშეკრულება აუცილებლად უნდა შეიცავდეს მისი წევრების ვალდებულებას, იმოქმედონ ამხანაგობის საერთო მიზნის მისაღწევად. აღნიშნული ვალდებულება ისევე აუცილებელი წინაპირობაა ამხანაგობის არსებობისა, როგორც ამხანაგობის წევრთა საერთო მიზანი.²² აღნიშნულის შესახებ სკ-ს 930-ე მუხლიც პირდაპირ მიუთითებს. შესაბამისად, ამხანაგობა არ არის სახეზე, როდესაც მონაწილეები ხელშეკრულებით არ იკისრებენ საერთო მიზნის მიღწევისათვის აუცილებელი მოქმედებების განხორციელებას.²³

ამხანაგობის მნიშვნელოვან მახასიათებელ თვისებას წარმოადგენს მისი პერსონალური სტრუქტურა, ვინაიდან ის დამოკიდებულია წევრების არსებობაზე.²⁴ ამხანაგობა პერსონალური ტიპის საზოგადოების საბაზისო მოდელია.²⁵

პერსონალური ტიპის საზოგადოებებთან მსგავსების მიუხედავად, ამხანაგობა არ წარმოადგენს იურიდიულ პირს,

⁷ Westermann, in Erman BGB Komm., 13. Aufl., Band 1, § 705, Rn. 43; *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხლი 930, ველი 27.

⁸ Ulmer/Schäfer, in Münchener Kommentar zum BGB, 6. Aufl. 2012, Vor. § 705 Rn. 5; *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხლი 930, ველი 4.

⁹ Schöne, in Beck OK BGB, 3. Aufl., Band 2, § 705 Rn. 8; *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხლი 930, ველი 4.

¹⁰ *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხლი 930, ველი 5.

¹¹ Schmidt, Gesellschaftsrecht, 4. Aufl., 60; *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხლი 930, ველი 5.

¹² Saegner, in Schulze BGB-HK, 7. Aufl., 2012, § 705 Rn. 2; *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხლი 930, 2018 წ., ველი 5.

¹³ Westermann, in Erman BGB, 13. Aufl., Band 1, § 705, Rn. 27; *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხლი 930, ველი 5.

¹⁴ *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხლი 930, ველი 22.

¹⁵ Hadding/Kießling, in Sorgel BGB Kommentar, Schuldrecht 9/1, Band 11/1, 13. Aufl., § 705, Rn. 36; *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხლი 930, ველი 22.

¹⁶ *კროპოლური*, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი, 2014, 551.

¹⁷ Ulmer/Schäfer, in Münchener Kommentar zum BGB, BGB, 6. Aufl., § 705, Rn. 144; *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხლი 930, ველი 21.

¹⁸ *კროპოლური*, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი, 2014, 551.

¹⁹ იქვე, 551.

²⁰ იქვე, 551.

²¹ იქვე, 551.

²² Habermeyer, in Staudinger BGB, Neubearbeitung 2003, § 705 Rn. 19; *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხლი 930, ველი 24.

²³ Hadding/Kießling, in Sorgel BGB Kommentar, Schuldrecht 9/1, Band 11/1, 13. Aufl., § 705 Rn. 37; *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხლი 930, ველი 24.

²⁴ *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხლი 930, ველი 6.

²⁵ იქვე, ველი 6.

რის შესახებაც სკ-ს 930-ე მუხლი პირდაპირ მიუთითებს. ამის მიუხედავად, იურიდიულ ლიტერატურაში აღიარებულია, რომ ამხანაგობას გააჩნია უფლებაუნარიანობა, გამოვიდეს სამოქალაქო ბრუნვაში მონაწილის სახით, შეიძინოს უფლებები და იკისროს ვალდებულებები.²⁶ სკ-ს 934-ე მუხლის პირველი ნაწილის პირველი წინადადებით, ამხანაგობის მონაწილეები ერთობლივად უძღვებიან საქმეებს და წარმოადგენენ ამხანაგობას მესამე პირებთან ურთიერთობაში. მოცემული დანაწესი სწორედ უფლებაუნარიანობის არსებობაზე მიუთითებს.²⁷ სკ-ს 1517-ე მუხლით გარანტირებულ იქნა ამხანაგობის უფლება საბანკო ანგარიშზე. სკ-ს 79-ე მუხლის მე-2 ნაწილით, კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში დავის მხარეებად შეიძლება იყვნენ ორგანიზაციები, რომლებიც არ არიან იურიდიული პირები, რაც ამხანაგობებსაც მოიპოვებს.

ზოგადად, ამხანაგობის ხელშეკრულება წარმოიშობა მისი დადების მომენტიდან.²⁸ შესაბამისად, ამხანაგობის ხელშეკრულება კონსესუალური ტიპის შეთანხმებას წარმოადგენს. ამასთან, ამხანაგობის ხელშეკრულება ფორმათავისუფალ გარიგებას წარმოადგენს (სკ-ს 931-ე მუხლის პირველი ნაწილი). თუმცა, თუკი ამხანაგობის ხელშეკრულება ითვალისწინებს უძრავი ქონების შენატანს, შეთანხმების წერილობითი ფორმით დადება სავალდებულოა.²⁹

II. ნარდობის ხელშეკრულების ძირითადი სამართლებრივი ნიშნები იურიდიულ დოქტრინაში

ნარდობის ხელშეკრულების დეფინიცია წარმოდგენილია სკ-ს 629-ე მუხლის პირველ ნაწილში. ნარდობის ხელშეკრულებით მენარდე კისრულობს შეასრულოს ხელშეკრულებით გათვალისწინებული სამუშაო, ხოლო შემკვეთი ვალდებულია გადაუხადოს მენარდეს შეთანხმებული საზღაური.

მოცემული დეფინიციიდან გამომდინარე, ნარდობა სინალაგმატურ, კონსესუალურ და სასყიდლიან ხელშეკრულებას წარმოადგენს.³⁰ ნარდობის ხელშეკრულების კონსესუალური ბუნება გულისხმობს იმას, რომ მისი ძალაში შესვლა არ არის დაკავშირებული სამუშაოს შედეგის გადაცემასთან, არამედ მხარეთა მიერ ხელშეკრულების დადებასთან.³¹ ნარდობის სინალაგმატური ხასიათი კი იმაში ვლი-

ნდება, რომ მენარდის მიერ ვალდებულების ჯეროვნად შესრულების შემთხვევაში, შემკვეთს ეკისრება საზღაურის გადახდის ვალდებულება.³²

ნარდობის ხელშეკრულების უმნიშვნელოვანესი მახასიათებელია ის, რომ მისი მიზანი დაკავშირებულია კონკრეტულ შედეგთან, რეზულტატთან.³³ ამგვარი შედეგი შეიძლება იყოს ახალი ნივთის დამზადება, ნივთის შეკეთება, გადაკეთება ან სხვა სახის სამუშაოს შესრულება.³⁴ აღნიშნული თვისებით ნარდობის ხელშეკრულება იმიჯნება მომსახურების ხელშეკრულებისაგან, რომელიც საქმიანობასთან არის დაკავშირებული (მაგ. მკურნალობის ხელშეკრულება, ვინაიდან ექიმი ჰპირდება მხოლოდ რეგულარულ შესაბამის მკურნალობას, მაგრამ არა მკურნალობის შედეგს).³⁵

თუკი ნარდობის საგანი არის ნაკეთობის დამზადება, ის შეიძლება იყოს როგორც სხეულებრივი ნივთი, ისე ინტელექტუალური, სამეცნიერო ან ხელოვნების შრომის ნაყოფი.³⁶

ნარდობის ხელშეკრულების მახასიათებელია სამუშაოს ერთჯერადი ხასიათი, ერთი კონკრეტული შედეგი, რომლის დადგომისას ხელშეკრულება სრულდება.³⁷ აღნიშნულიდან გამომდინარე, ნარდობა არ მიიჩნევა გრძელვადიან ხელშეკრულებად, იმის მიუხედავად, რომ ნაკეთობის დამზადება შეიძლება რამდენიმე წელი გაგრძელდეს.

ნარდობის ხელშეკრულებას არ აქვს ამხანაგობის ხელშეკრულების ისეთი მახასიათებლები როგორცაა საერთო მიზნის არსებობა, მოქმედება საერთო მიზნის შესაბამისად, პერსონალური სტრუქტურა, უფლებაუნარიანობა და სხვ. თუმცა, იმის მიუხედავად, რომ ამხანაგობის ხელშეკრულება და ნარდობის ხელშეკრულება საკმაოდ განსხვავებულ იურიდიულ ნიშნებს შეიცავენ, პრაქტიკაში მათი გამიჯვნა საკმაოდ რთულია, განსაკუთრებით, საქართველოში ამხანაგობის ხელშეკრულების სპეციფიური გამოყენებით სამოქალაქო ბრუნვაში.

III. „ამხანაგობაში გაწევრიანების შესახებ“ ხელშეკრულებები

ქართულ სასამართლო პრაქტიკაში ერთ-ერთ პრობლემურ საკითხს წარმოადგენს ე.წ. „ამხანაგობაში გაწევრიანების ხელშეკრულებების“ სამართლებრივი კვალიფიკაცია.

²⁶ კროპოლერი, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი, 2014, 551; *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხლი 930, ველი 52.

²⁷ *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხლი 930, ველი 52.

²⁸ *Hadding/Kießling*, in *Sorgel BGB Kommentar*, Schuldrecht 9/1, Band 11/1, 13. Aufl., §705 Rn. 4; *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხლი 930, ველი 14.

²⁹ *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხლი 931, ველი 5.

³⁰ *ძლიერიშვილი*, ნარდობის ხელშეკრულების გამიჯვნა სხვა მსგავსი ხელშეკრულებებისაგან, რ. შენგელიას საიუბილეო კრებული, 2012, 330.

³¹ იქვე, 330.

³² იქვე, 331.

³³ კროპოლერი, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი, 2014, 469; *ძლიერიშვილი*, ნარდობის ხელშეკრულების სამართლებრივი ბუნება, 2011, 33.

³⁴ *ძლიერიშვილი*, ნარდობის ხელშეკრულების გამიჯვნა სხვა მსგავსი ხელშეკრულებებისაგან, რ. შენგელიას საიუბილეო კრებული, 2012, 334.

³⁵ კროპოლერი, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი, 2014, 469.

³⁶ იქვე, 469.

³⁷ *ძლიერიშვილი*, ნარდობის ხელშეკრულების გამიჯვნა სხვა მსგავსი ხელშეკრულებებისაგან, რ. შენგელიას საიუბილეო კრებული, 2012, 335.

2017 წლის 17 ოქტომბრის და 2019 წლის 25 აპრილის გადაწყვეტილებებში, უზენაესმა სასამართლომ გააუქმა ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოების გადაწყვეტილებები, რომლებმაც ასეთი ტიპის ხელშეკრულებები ერთობლივი საქმიანობის (ამხანაგობის) შეთანხმებებად დააკვალიფიცირეს.³⁸

2017 წლის 17 ოქტომბრისა და 2019 წლის 25 აპრილის გადაწყვეტილებები შეეხებოდა სხვადასხვა პირების წინააღმდეგ ერთი და იმავე ამხანაგობის მიერ ნაწარმოებ დავას, რომელშიც მოპასუხეებს ხელი ჰქონდათ მოწერილი ამხანაგობაში გაწევრიანების ხელშეკრულებებზე. ამხანაგობა ორივე შემთხვევაში ითხოვდა დამატებითი შენატანების განხორციელებას, რომელიც ამხანაგობის გადაწყვეტილებით დადგენილ იქნა ყველა წევრისათვის, რათა უზრუნველყოფილი ყოფილიყო მშენებლობის დასრულება.

ამხანაგობა, რომელიც ორივე დავაში წარმოადგენდა მოსარჩელეს, დაფუძნდა 2005 წლის 28 ნოემბერს რამდენიმე ფიზიკური პირის მიერ და მის მიზანს წარმოადგენდა ქ. თბილისში მრავალსართულიანი, მრავალბინიანი საცხოვრებელი სახლის მშენებლობა.

2017 წლის 17 ოქტომბრის საქმეში მოპასუხეს წარმოადგენდა 2 ფიზიკური პირი. 2008 წლის ოქტომბერში ამხანაგობასა და მოპასუხეებს შორის დაიდო ხელშეკრულებები, რომლითაც მოპასუხეები შეიტანდნენ ამხანაგობაში ფულად თანხას, სანაცვლოდ კი მათ გადაეცემოდათ ფართები ასაშენებელ კორპუსში. ორივე მოპასუხეს ხელშეკრულებაში მითითებული თანხები სრულად ჰქონდა გადახდილი.

2019 წლის 25 აპრილის საქმეშიც, ამხანაგობასა და მოპასუხე ფიზიკურ პირს შორის 2006 წლის სექტემბერში გაფორმდა ხელშეკრულება ამხანაგობაში გაწევრიანების შესახებ. ხელშეკრულების საფუძველზე მოპასუხეს საკუთრებაში უნდა გადასცემოდა ფართები, სანაცვლოდ კი მოპასუხეს უნდა განეხორციელებინა ამხანაგობაში შენატანი 36,400 აშშ დოლარის ოდენობით. აღნიშნული თანხაც მოცემულმა მოპასუხემ სრულად გადაიხადა.

ამხანაგობის წევრთა საერთო კრებამ 2013 წლის 19 აპრილის კრების ოქმით ამხანაგობის წევრებს დააკისრა დამატებითი შენატანი, 1 კვ. მ-ზე 23 აშშ დოლარის ოდენობით, რათა მშენებლობის დასრულება ყოფილიყო უზრუნველყოფილი. 2017 წლის 17 ოქტომბრისა და 2019 წლის 25 აპრილის საქმეებში არსებულმა მოპასუხეებმა უარი თქვეს დამატებითი თანხების გადახდაზე, რასაც მოჰყვა ამხანაგობის სარჩელი თანხის დაკისრების მოთხოვნით. ორივე შემთხვევაში, სააპელაციო სასამართლომ ურთიერთობა დაა-

კვალიფიცირა ამხანაგობის ხელშეკრულების მომწესრიგებელი ნორმებით და სარჩელები სრულად დააკმაყოფილა.

მოპასუხეთა მიერ უზენაეს სასამართლოში წარდგენილი საჩივრების საფუძველზე, საკასაციო სასამართლომ გააუქმა ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლო გადაწყვეტილებები და სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარი უთხრა ამხანაგობას.

უზენაესმა სასამართლომ 2017 წლის 17 ოქტომბრისა და 2019 წლის 25 აპრილის გადაწყვეტილებებში განმარტა, რომ სკ-ის 930-ე მუხლის შინაარსიდან გამომდინარე, ერთობლივი საქმიანობის ხელშეკრულების თავისებურებას წარმოადგენს მხარეთა სურვილი, საკუთარი ქონების, გამოცდილებისა თუ პროფესიული უნარ-ჩვევების გაერთიანებით ერთობლივად იმოქმედონ გარკვეული მიზნების მისაღწევად. საერთო მიზნის არსებობა გარიგების მთავარ წინაპირობას წარმოადგენს.

უზენაესმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ დავის მიზნებისათვის უნდა გაიმიჯნოს ამხანაგობისა და ნარდობის ხელშეკრულებები. ამხანაგობის ხელშეკრულება, როგორც კონკრეტული მიზნის მისაღწევად პირთა გაერთიანებაზე აგებული ხელშეკრულება, მოითხოვს წევრებისგან ისეთი მოქმედებების განხორციელებას, რომლებსაც ახასიათებს სხვადასხვა ხელშეკრულებებისათვის დამახასიათებელი თავისებურებები. როდესაც ამხანაგობის ხელშეკრულება მიზნად ისახავს, მაგალითად, რაიმე ნაკეთობის დამზადებას, სახლის აშენებას და ა.შ. ამხანაგობის წევრთა უფლება-ვალდებულებები ემსგავსება ნარდობის ხელშეკრულებით განსაზღვრულ ურთიერთობებს, მაგრამ ამ შემთხვევაში მნიშვნელობა ენიჭება მხარეთა შორის ხელშეკრულებით განსაზღვრულ ისეთ უფლება-ვალდებულებებს, რაც დამახასიათებელია კოლექტიური გაერთიანებისათვის, რომელსაც ახასიათებს კორპორაციული სტრუქტურის ისეთი თვისებები, რომელიც მოიცავს, როგორც ორგანიზაციულ, ასევე, ქონებრივ ელემენტებს. ზუსტად ასეთი ტიპის გაერთიანება წარმოადგენს გარკვეულწილად იმ საშუალებათა ერთობას, რითაც საბოლოოდ უზრუნველყოფილია ამ გაერთიანების მონაწილეთა მიერ დასახული მიზნის მიღწევა. ერთობლივი საქმიანობის ხელშეკრულების თავისებურება იმაში ვლინდება, რომ დასახული მიზნის მიღწევა შესაძლებელია მხოლოდ მონაწილე პირთა ერთობლივი საქმიანობით. კოლექტიური გაერთიანება მოიხმობს კორპორაციული სტრუქტურის თვისებებს, ერთი მხრივ, ორგანიზაციულ და მეორე მხრივ, ქონებრივ ელემენტებს.

მიუხედავად იმისა, რომ 2017 წლის 17 ოქტომბრისა და 2019 წლის 25 აპრილის გადაწყვეტილებებში მითითებული წინამდებარე განმარტება ბევრ სამართლებრივ ელემენტზე მიუთითებს და კრიტერიუმების იდენტიფიცირებისას საკმაოდ ბუნდოვანია, ნარდობისა და ამხანაგობის ხელშეკრულებების გამიჯვნისას ამოსავალ კრიტერიუმად მხედველობაში უნდა მივიღოთ თუ რა უფლება-მოვალეობები არის

³⁸ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2017 წლის 17 ოქტომბრის გადაწყვეტილება № ას-866-808-2017; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2019 წლის 25 აპრილის გადაწყვეტილება № ას-1792-2018.

გაწერილი ხელშეკრულებაში, რომელიც კოლექტიური გაერთიანებისათვის დამახასიათებლად შეიძლება მივიჩნიოთ, სამწუხაროდ, უზენაესი სასამართლო არ აკონკრეტებს კოლექტიური გაერთიანებისათვის დამახასიათებელ ნიშნებს, თუმცა, ასეთად უნდა განვიხილოთ მაგ. ორგანიზაციული მოწყობა, მართვის ორგანოების არსებობა და სხვ.

2017 წლის 17 ოქტომბრისა და 2019 წლის 25 აპრილის გადაწყვეტილებებში უზენაესი სასამართლო ასევე აღნიშნავს, რომ მოპასუხებთან გაფორმებული ხელშეკრულებით არ დასტურდება ის გარემოება, რომ მათ სახელშეკრულებო თვითობის ფარგლებში იკისრეს ვალდებულება, ერთობლივად ემოქმედათ ამხანაგობის სხვა წევრებთან ერთად ამხანაგობის მიზნების მისაღწევად და ამ მიზნების მიღწევისას წარმოშობილ ვალდებულებებზე აეღოთ პასუხისმგებლობა. ამხანაგობასა და მოპასუხეებს შორის ურთიერთობა ნარდობად უნდა შეფასდეს და, შესაბამისად, გამოყენებული უნდა იქნეს ამ ურთიერთობის მომწესრიგებელი ნორმები. ნარდობის ძირითადი თავისებურებაა ის, რომ შემკვეთი საკუთრების უფლებას იძენს შესრულებული სამუშაოს რეზულტატზე, რისთვისაც იხდის კონკრეტულ საზღაურს. მოცემულ საქმეში მხარეთა შორის ხელშეკრულების დადების მიზანი იყო შესრულებული სამუშაოს რეზულტატის, კონკრეტული საცხოვრებელი ბინის საკუთრებაში გადაცემა, რისთვისაც მოპასუხე ახორციელებდა არა არაფულადი სახის რაიმე შენატანს, არამედ იხდიდა კონკრეტული ფართის ბინის განსაზღვრულ ღირებულებას. ამასთან, მათ ხელშეკრულება გააფორმეს უკვე შექმნილ ამხანაგობასთან.

უზენაესი სასამართლოს მოცემულ განმარტებებშიც არაერთი სამართლებრივი ელემენტი არის შეფასებული, თუმცა, ყველა მათგანს საქმის გადაწყვეტისათვის არ აქვს მნიშვნელობა. საკასაციო სასამართლომ სწორად მოახდინა იმის იდენტიფიცირება, რომ ამხანაგობის ხელშეკრულების უმთავრესი დამახასიათებელი თვისებაა ერთობლივი მოქმედება საერთო მიზნის მისაღწევად და ამგვარი მიზნის მიღწევასთან დაკავშირებული თვითობა. თუმცა, სასამართლო ასევე მიუთითებს ამხანაგობისა და ნარდობის გამიჯვნის არარელევანტურ გარემოებებზეც, კერძოდ ფულადი შენატანის არსებობაზე და სახელშეკრულებო ურთიერთობის დამყარებაზე უკვე არსებულ ამხანაგობასთან.

სკ-ს 932-ე მუხლის პირველი ნაწილი არ ზღუდავს თუ რა შეიძლება წარმოადგენდეს ამხანაგობაში შენატანს. ამხანაგობაში დაიშვება როგორც ფულადი, ისე საგნობრივი (ნივთობრივი) შენატანი, მომსახურების გაწევა ან გარკვეული სამუშაოს შესრულება.³⁹ შესაბამისად, ამხანაგობის წევრებს უფლება აქვთ თავისუფლად განსაზღვრონ შენატანის სახე.⁴⁰ ამიტომ, ის გარემოება, რომ მოპასუხეთა მხრიდან ამხანა-

გობაზე ხდებოდა თანხის გადაცემა არც ნარდობის და არც ამხანაგობის ხელშეკრულების სასარგებლოდ არ მეტყველებს.

ამასთან, არარელევანტურია უზენაესი სასამართლოს მითითება იმაზეც, რომ მოპასუხეებმა სახელშეკრულებო ურთიერთობა დაამყარეს უკვე არსებულ ამხანაგობასთან. კანონმდებლობა არ კრძალავს ამხანაგობის წევრების ცვლილებას ან ამხანაგობაში წევრების დამატებას.⁴¹ შესაბამისად, ის გარემოება, რომ მოპასუხეებთან ხელშეკრულებები 2005 წლის 28 ნოემბერს სადამფუძნებლო ხელშეკრულების გაფორმების შემდეგ დაიდო, გავლენას *a priori* არ ახდენს მათთან ურთიერთობის ნარდობად ან ამხანაგობად კვალიფიკაციაზე.

IV. სამშენებლო ბლოკების გადაცემის სანაცვლოდ ფართების მიღება და ასამშენებელ ფართებში „წილის“ შეძენა

სასამართლო პრაქტიკაში ამხანაგობისა და ნარდობის ხელშეკრულებების გამიჯვნა აქტუალურია ისეთ შემთხვევებშიც, როდესაც პირი ამხანაგობისათვის მშენებლობისათვის საჭირო მასალის გადაცემას ახდენს (რითაც უზრუნველყოფილ უნდა იქნეს კორპუსის აშენება) ან პირი იძენს ე.წ. „წილს“. 2018 წლის 31 ოქტომბერს უზენაესი სასამართლოს მიერ მიღებულმა გადაწყვეტილებამ ორივე შემთხვევა ნარდობის სამართლებრივ ურთიერთობად დააკვალიფიცირა.⁴²

მოცემულ საქმეში 2006 წლის 25 ივლისს დაფუძნდა ამხანაგობა მოპასუხე ფიზიკური პირების მიერ. ამხანაგობამ აირჩია თავმჯდომარე, რომელსაც ამხანაგობის სახელით გარიგებების დადების უფლება ჰქონდა.

2007 წლის 20 ივლისს ამხანაგობასა და პირველ მოსარჩელეს შორის დაიდო ხელშეკრულება, რომლის თანახმადაც, ამხანაგობამ 30,000 სამშენებლო ბლოკის გადაცემის სანაცვლოდ, იკისრა საცხოვრებელი ბინის და ავტოსადგომის გადაცემის ვალდებულება. ვალდებულების შესრულება მოსარჩელის მხრიდან დასტურდებოდა.

2008 წლის 22 ივლისს გაფორმდა ხელშეკრულება ამხანაგობასა და მეორე მოსარჩელეს შორის ამხანაგობაში წილის უფლების გადაცემის შესახებ, რომლის მიხედვით წილის „უფლების მიმღები“ იღებდა ამხანაგობის სახელზე არსებულ 100 კვ. მეტრ ფართობზე წილის უფლებას. მეორე მოსარჩელემ გადაიხადა შეთანხმებული წილის ღირებულება, კერძოდ, 20,000 აშშ დოლარი.

ამხანაგობის მიერ მშენებლობის განუხორციელებლობის გამო, მოსარჩელებმა დაიწყეს სასამართლო დავა

³⁹ ნინუა, ამხანაგობა ვალდებულებით-სამართლებრივ ურთიერთობებში (დის.), 2010, გვ. 90.

⁴⁰ რობაქიძე, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხლი 932, ველი 6.

⁴¹ რობაქიძე, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხლი, 930, ველი 13.

⁴² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2018 წლის 31 ოქტომბრის გადაწყვეტილება № ას-625-625-2018.

ამხანაგობის წევრების წინააღმდეგ, რომლებიც დაასახელეს მოპასუხეებად. პირველი ინსტანციისა და სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებებით სარჩელი ნაწილობრივ იქნა დაკმაყოფილებული, რაზეც საკასაციო საჩივარი წარადგინა ერთ-ერთმა მოპასუხემ. აღნიშნული მოპასუხე აპელირებდა, რომ იგი ვერ იქნებოდა პასუხისმგებელი, რადგან მოსარჩელები ამხანაგობაში გაწევრიანდნენ და მათ წინაშე პასუხისმგებლობა მხოლოდ ამხანაგობის „ინვესტორ“ წევრს უნდა დაკისრებოდა, რომელსაც მშენებლობის გახორციელება ევალებოდა.

უზენაესმა სასამართლომ განმარტა, რომ დავის გადაწყვეტისათვის არსებითი მნიშვნელობა ჰქონდა წარმოადგენდა თუ არა 2007 წლის 20 ივლისის და 2008 წლის 22 ივლისის გარიგებები ამხანაგობაში გაწევრიანების შესახებ შეთანხმებებს, თუ ეს გარიგებები ნარდობის ხელშეკრულებად უნდა დაკვალიფიცირებულიყო.

სასამართლომ მიუთითა, რომ პირველი მოსარჩელის შემთხვევაში, სახელშეკრულებო ურთიერთობის მიზანს, ამხანაგობის მხრიდან მშენებლობის ორგანიზებისათვის სამშენებლო მასალის მოზიდვა წარმოადგენდა, რასაც უპირისპირდებოდა მეორე მხარის იურიდიული ინტერესი, გადაცემული მატერიალური სიკეთის სანაცვლოდ, სამომავლოდ, აშენებულ საცხოვრებელ სახლში მიეღო შესაბამისი პარამეტრების უძრავი ნივთი. პირველი მოსარჩელე არ მოქმედებდა იმ განზრახვით, რომ ამხანაგობის სხვა წევრებთან ერთობლივად ემოქმედა საერთო სასარგებლო მიზნის მისაღწევად და სოლიდარული პასუხისმგებლობით ამხანაგობის წევრთა თანაზიარად. შესაბამისად, იმ გარემოების გათვალისწინებით, რომ პირველ მოსარჩელეს მხოლოდ უძრავ ქონებაზე საკუთრების შეძენის ინტერესი ამოძრავებდა, მას ამხანაგობის წევრის სტატუსის მოპოვების განზრახვის მქონე კონტრაპენტთან ვერ გავაიგივებთ.

უზენაესი სასამართლოს პოზიციით, ნარდობის სახელშეკრულებო ურთიერთობის ფარგლებში მოქმედებდა მეორე მოსარჩელეც. მართალია, მეორე მოსარჩელის შემთხვევაში სიტყვასიტყვითი მნიშვნელობით წილის გადაცემის ხელშეკრულება დაიდო, რა დროსაც კონტრაპენტმა პირებმა დაიცვეს სადამფუძნებლო დოკუმენტის მოთხოვნები, კერძოდ, წილის გადაცემა დამოწმდა სანოტარო წესით, რასაც თან ერთვის კრების ოქმი, რომელიც ამხანაგობის წევრთა თანხმობაზე მიუთითებდა, მაგრამ, მიუხედავად სახელშეკრულებო ურთიერთობის სახელწოდებისა თუ ფორმისა, მეორე მოსარჩელესთან დადებული ხელშეკრულებაც ნარდობის ხელშეკრულებაა. ხელშეკრულების არსის გამო-რკვევისთვის განმსაზღვრელია არა სახელშეკრულებო ურთიერთობის ფორმა და სახელწოდება, არამედ, თუ რა მიზანს ისახავდნენ კონტრაპენტი მხარეები. სკ-ის 52-ე მუხლი ადგენს განსჯის შედეგად ნების დადგენის პრინციპს და გამორიცხავს ნების სიტყვასიტყვითი გავების პრინციპის გამოყენებას (*falsa demonstratio non nocet* – მცდარი სახე-

ლწოდება არ ახდენს გავლენას მხარეთა შეთანხმების შინაარსზე). ნების გამოვლენის ინტერპრეტაციისათვის აუცილებელია იმის გათვალისწინებაც, თუ რა საბოლოო შედეგს ისახავდა სამართლებრივი ურთიერთობის მონაწილე მიზნად. პირველი მოსარჩელის მსგავსად, მეორე მოსარჩელის იურიდიულ ინტერესსაც მხოლოდ ნარდობის ხელშეკრულების საფუძველზე სამომავლოდ აშენებულ უძრავ ქონებაზე საკუთრების უფლების მოპოვება წარმოადგენდა, რაც გამორიცხავს მასთან ერთობლივი საქმიანობის ხელშეკრულების დადებას.

მოცემული მსჯელობის გათვალისწინებით, უზენაესმა სასამართლომ დაადგინა, რომ ორივე შემთხვევაში სახეზე იყო ნარდობის ხელშეკრულება და მოსარჩელეთა წინაშე პასუხისმგებლობა უნდა დაკისრებოდა ამხანაგობის ყველა წევრს სკ-ის 937-ე მუხლის პირველი ნაწილის პირველი წინადადებით.⁴³

მოცემულ შემთხვევაში, პირველი მოსარჩელის ნაწილში ურთიერთობის ნარდობად მიჩნევის წინაპირობები საკმაოდ ნათელია, ვინაიდან, სკ-ის 629-ე მუხლის მე-2 ნაწილით დასაშვებია ნაკეთობის დამზადება მენარდის მასალით. ამასთან, როგორც უზენაესი სასამართლო აღნიშნავს, საქმეში არ იკვეთებოდა ერთობლივი საქმიანობის (ამხანაგობის) ძირითადი მახასიათებელი – კონტრაპენტებს ემოქმედათ საერთო მიზნის მისაღწევად.

მეორე მოსარჩელის ნაწილში უზენაესი სასამართლოს არგუმენტაცია ასეთივე ცხადი არ არის. მსჯელობა, რომელიც წინ უსწრებს სასამართლოს დასკვნას წილის შეძენის შეთანხმების ნარდობად მიჩნევისათვის დაკავშირებით სასამართლოს პოზიციას საკმაოდ ბუნდოვანს ხდის. უზენაესი სასამართლო თავადვე აღნიშნავს, რომ მხარეებმა შეთანხმება გააფორმეს ამხანაგობის ხელშეკრულებისათვის გათვალისწინებული ფორმით (სანოტარო წესი), ამასთან, ამხანაგობის წევრებმა დააფიქსირეს თანხმობა მეორე მოსარჩელის წევრად მიღებაზე. ის, რომ შეთანხმება რეალური შინაარსის მიხედვით განიმარტება ბუნებრივია, თუმცა, უზენაესი სასამართლო არ განმარტავს რა გარემოებებზე დაყრდნობით არ ჩაითვალა მხარეთა ნება საერთო მიზნის მისაღწევისაკენ მიმართულად. მსგავს შემთხვევებში, მნიშვნელოვანი ფაქტორი და კრიტერიუმი შეიძლება იყოს ამხანაგობის სადამფუძნებლო ხელშეკრულებაზე მითითება მხარესთან გაფორმებულ ხელშეკრულებაში, ამხანაგობის გადაწყვეტილებებში მონაწილეობის მიღება, კრებებზე დასწრება და სხვ. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, მხარეთა მოქმედებები, რომლებიც მათ განზრახვაზე მიუთითებს. თუმცა, უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება სუბსუმუციას

⁴³ ხელშეკრულების მონაწილეები ერთობლივი საქმიანობიდან წარმოშობილი ვალდებულებისათვის პასუხს აგებენ სოლიდარულად. ერთმანეთთან ურთიერთობაში პასუხისმგებლობის ოდენობა განისაზღვრება მონაწილეთა წილის შესაბამისად, თუ ხელშეკრულება სხვა რამეს არ ითვალისწინებს (სკ-ის 937-ე მუხლი).

ახდენს მხოლოდ ზოგადი სამართლებრივი ანალიზის საფუძველზე და არ აკონკრეტებს რის საფუძველზე იქნა დადგენილი მხარეთა განზრახვა და მიზნები.

V. საშუამავლო, დავალების, ერთობლივი საქმიანობისა და ნარდობის ხელშეკრულებების გამიჯვნა

უზენაესი სასამართლოს 2017 წლის 13 ოქტომბრის გადაწყვეტილებით, ერთმანეთისაგან გამიჯნა ერთდროულად საშუამავლო, დავალების, ერთობლივი საქმიანობისა და ნარდობის ხელშეკრულებები და მათი ძირითადი სამართლებრივი ნიშნები⁴⁴. საქმეში ყველა სხვა ხელშეკრულების არსებობის გამორიცხვის შემდეგ, საბოლოოდ უზენაესმა სასამართლომ დავა გადაწყვიტა ნარდობის ხელშეკრულების ნორმების საფუძველზე.

წინამდებარე საქმეში, მოსარჩელესა და მოპასუხეს შორის 2005 წლის 01 დეკემბერს დაიდო ხელშეკრულება, რომელსაც მხარეებმა უწოდეს საშუამავლო გარიგება. აღნიშნული შეთანხმებით, მოსარჩელემ იკისრა შემდეგი ვალდებულებები: ა) მესამე პირებთან მოლაპარაკებების წარმოება, რათა მათ დაეთმოთ საკუთრებაში არსებული უძრავი ქონება შემკვეთის სასარგებლოდ შესაბამისი საზღაურის ფასად; ბ) სხვა მესამე პირებთან მოლაპარაკებების წარმოება, რომელთაც ჰქონდათ გარკვეული უფლებები სამშენებლო ტერიტორიაზე; გ) მშენებლობის მიმდინარეობაზე ზედამხედველობა; დ) სამშენებლო ტერიტორიის მესაკუთრეებისთვის ან/და მასზე რაიმე იურიდიული უფლების მქონე პირებისათვის ინფორმაციის მიწოდება. შეთანხმებაში ასევე განისაზღვრა, რომ მოსარჩელეს მოპასუხისაგან ნაკისრი ვალდებულებების სანაცვლოდ უნდა მიეღო სამშენებლო ტერიტორიაზე აშენებული მთლიანი ფართის 3 %, მისი გასხვისების უფლებით.

მოპასუხემ ვერ მოახერხა მშენებლობის დასრულება, რის შემდეგაც მოსარჩელემ დაიწყო დავა მოპასუხის წინააღმდეგ და მოითხოვა ზიანის ანაზღაურება ფართების გადაცემის ვალდებულების დარღვევის საფუძველზე.

თბილისის საქალაქო სასამართლოს და სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებებით სარჩელი არ დაკმაყოფილდა. სააპელაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ მოცემული ურთიერთობა უნდა დაკვალიფიცირდეს შუამავლობის ხელშეკრულების ნორმებით, რომლის საფუძველზეც მოსარჩელემ ვერ დაადასტურა საკუთარი ვალდებულებების შესრულება.

მოსარჩელემ წარადგინა საკასაციო საჩივარი, რომლის დაკმაყოფილებაზეც უზენაესმა სასამართლომ უარი განაცხადა. უზენაესმა სასამართლომ მიუთითა, რომ დავაზე სწორი სამართლებრივი შედეგის დასადგომად პირველ რი-

გში უნდა დადგენილიყო თუ რომელი ტიპის ხელშეკრულება დაიდო მხარეებს შორის: შუამავლობის, დავალების, ერთობლივი საქმიანობის თუ ნარდობის და შემდეგ შეფასებულიყო მისი წინაპირობების არსებობა.

უზენაესი სასამართლოს პოზიციით, საშუამავლო საქმიანობად შეიძლება მიჩნეულ იქნეს მხოლოდ ისეთი სახის საქმიანობა, რომლის მიზანიც შემკვეთსა და მესამე პირს შორის ძირითადი ხელშეკრულების დადებაა. მხარეები კი ხელშეკრულებით შეთანხმდნენ ვალდებულებებზე, რაც შუამავლობის კანონით დადგენილ განმარტებას სცილდება. ასევე, მხარეების შეთანხმება მოსარჩელის ანაზღაურებაზე, განისაზღვრა ნატურით (ასაშენებელი ფართების 3%), რაც ასევე გამორიცხავს შუამავლობის არსებობას, რადგან შუამავლობის დროს, შუამავალს ეკუთვნის გასამრჯელო ან თუ მისი ოდენობა განსაზღვრული არ არის, შეთანხმებულად მიიჩნევა ჩვეულებრივ მოქმედი გასამრჯელო.

უზენაესმა სასამართლომ არც დავალების ხელშეკრულების შესაბამისი ელემენტები მიიჩნია არსებულად. დავალების ხელშეკრულების არსებობისათვის მოსარჩელე მოპასუხის სახელითა და ხარჯზე უნდა მოქმედებდეს, რაც დავალების ხელშეკრულებისათვის არსებითი დამახასიათებელი ნიშანია. ეს ნიშნები კი სადავო გარიგებას არ გააჩნია.

სასამართლომ მოცემულ შემთხვევაში ვერც ამხანაგობის ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ელემენტები დაინახა საქმეში. ამხანაგობის ხელშეკრულების შემთხვევაში, შეთანხმება აუცილებლად უნდა შეიცავდეს მონაცემებს საერთო მიზნისა და იმ მოქმედებების შესახებ, რომლებსაც ამხანაგობის წევრები კისრულობენ ამხანაგობის საერთო მიზნის მისაღწევად. მხარეთა შორის ხელშეკრულება წერილობითაა გაფორმებული და მასში არ არის საკმარისი არსებული სახელშეკრულებო პირობები, რადგან ვერ აკმაყოფილებს სკ-ის 931-ე მუხლის მე-2 ნაწილის დანაწესს წერილობით დადებული ხელშეკრულების სავალდებულო პირობებზე, ამასთან, ხელშეკრულებაში მხარეთათვის განსაზღვრული უფლება-მოვალეობების შეფასების თვალსაზრისითაც, არ ვლინდება ამხანაგობისათვის დამახასიათებელი არსებითი პირობა – მხარეებმა ერთობლივად იმოქმედონ საერთო სამეურნეო ან სხვა მიზნების მისაღწევად.

საბოლოოდ, უზენაესმა სასამართლომ ხელშეკრულება დააკვალიფიცირა ნარდობის ხელშეკრულებად, რადგან შეთანხმება მოიცავს სამუშაოს გაწევას შემკვეთის მითითებების ფარგლებში, სადაც ანაზღაურება შეთანხმდა შემსრულებლისათვის სამშენებლო ფართის 3 %-ის გადაცემის სახით. საბოლოოდ, სასამართლომ საქმეში ვერ დაინახა ნარდობის ხელშეკრულებით დადგენილი სამუშაოს შესრულების ვალდებულების შესრულება და სარჩელი არ დააკმაყოფილა.

⁴⁴ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2017 წლის 13 ოქტომბრის გადაწყვეტილება № ას-304-287-2017.

მოცემულ საქმეში განსაკუთრებით საგულისხმოა უზენაესი სასამართლოს მითითება იმაზე, რომ 2005 წლის 01 დეკემბრის ხელშეკრულება არ შეესაბამებოდა სკ-ის 931-ე მუხლის მე-2 ნაწილის დანაწესს წერილობით დადებული ხელშეკრულების სავალდებულო პირობებზე. სკ-ს მოცემული ნორმა შეიცავს წერილობითი ფორმით გაფორმებული ამხანაგობის ხელშეკრულების პირობების ჩამონათვალს.⁴⁵

იურიდიული ლიტერატურაში არსებული მოსაზრებით ამხანაგობის სადამფუძნებლო ხელშეკრულება აუცილებლად უნდა შეიცავდეს მონაცემებს საერთო მიზნისა და იმ მოქმედებების შესახებ, რომლებსაც ამხანაგობის წევრები კისრულობენ ამხანაგობის საერთო მიზნის მისაღწევად, სხვა მინიმალურ წინაპირობებს კანონი არ შეიცავს.⁴⁶ საგულისხმოა, რომ გერმანიის სამოქალაქო კოდექსი (გსკ), რომლის საფუძველზეც სკ-ს ამხანაგობის თავი იქნა შემუშავებული მსგავს ჩამონათვალს არ ითვალისწინებს. ამასთან, 931-ე მუხლის მე-2 ნაწილის ჩამონათვალში არსებული საკითხები (გარდა მონაწილეთა ვინაობისა და ერთობლივი საქმიანობის სახისა) ისედაც დარეგულირებულია სკ 933-940-ე მუხლებში, რომელთა ნაწილი დისპოზიციურია, ნაწილი კი იმპერატიული. გსკ-ში ცალკე გამოყოფილ ნორმაში ამხანაგობის ხელშეკრულებად კვალიფიკაციისათვის საჭირო ჩამონათვალის არარსებობაც იმით უნდა აიხსნას რომ ამხანაგობასთან დაკავშირებული შექმნის, მართვისა თუ დაშლის საკითხები ისედაც მოწესრიგებულია. შესაბამისად, გასაზიარებელია ლიტერატურაში გამოთქმული მოსაზრება, რომ ერთადერთი სავალდებულო ელემენტი, რომელსაც ხელშეკრულება ერთობლივი საქმიანობის შეთანხმებად კვალიფიკაციისთვის უნდა შეიცავდეს არის მონაცემები საერთო მიზნისა და მის მისაღწევად საჭირო მოქმედებების შესახებ.

გარიგების ამხანაგობის შეთანხმებად კვალიფიკაციებისათვის სკ-ს 931-ე მუხლის მე-2 ნაწილის ჩამონათვალთან შესაბამისობის საჭიროების არარსებობას გარკვეულწილად უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებაც ადასტურებს, ვინაიდან, 2017 წლის 31 ოქტომბრის გადაწყვეტილება დამატებით ყურადღებას იმაზეც ამახვილებს, რომ 2005 წლის 01 დეკემბრის შეთანხმება უფლება-მოვალეობების შეფასების თვალსაზრისითაც არ შეიცავს ამხანაგობისათვის დამა-

ხასიათებელ არსებითი პირობას – მხარეებმა ერთობლივად იმოქმედონ საერთო სამეურნეო ან სხვა მიზნების მისაღწევად. თუმცა, სამწუხაროდ, ისევე როგორც სხვა საქმეებში, უზენაესი სასამართლო არც წინამდებარე დავაში მიუთითებს დეტალურად თუ რა კრიტერიუმების არსებობით დგინდება საერთო მიზნის მიღწევის განზრახვა.

VI. ამხანაგობის წევრად მიღების ხელშეკრულება და „მიდა ურთიერთობაში“ პასუხისმგებელ პირთა წრის განსაზღვრა

უზენაესმა სასამართლომ 2014 წლის 16 თებერვალს მიღებულ პრეცედენტულ გადაწყვეტილებაში მოსარჩელეთან გაფორმებული ხელშეკრულება მიიჩნია ამხანაგობაში წევრად მიღების ხელშეკრულებად, ამასთან, მოსარჩელეთა წინაშე პასუხისმგებელ პირად დაადგინა ამხანაგობის ე.წ. „ინვესტორი“ წევრი და არა მთლიანად ამხანაგობა.⁴⁷

მოცემულ საქმეში, 2006 წლის 19 ივნისს რამდენიმე მოქალაქემ და 2-მა ე.წ. „ინვესტორმა“ პირმა დააფუძნეს ამხანაგობა. ფიზიკური პირების შენატანს თბილისში მდებარე უძრავი ქონება წარმოადგენდა, ხოლო „ინვესტორები“ ვალდებული იყვნენ განეხორციელებინათ ფინანსური სახსრების შეტანა, ასევე, მოეხდინათ მშენებლობის დასრულება, შენობის ექსპლუატაციაში მიღება და საჯარო რეესტრში ფართების რეგისტრაცია. ფიზიკური პირები ამხანაგობაში განხორციელებული შენატანის სანაცვლოდ მიიღებდნენ ინდივიდუალურ ხელშეკრულებებში მითითებულ ფართებს, ხოლო „ინვესტორები“ — დანარჩენ ფართებს.

2007 წელს მოხდა ამხანაგობაში 2 ახალი წევრის შემოყვანა, რომლებიც შემდეგ დავაში მოსარჩელებს წარმოადგენდნენ. კერძოდ, 2007 წლის 20 აპრილს მოსარჩელეებმა ამხანაგობასთან გააფორმეს წევრად მიღების ხელშეკრულება და შეიტანეს ამხანაგობაში თავიანთი უძრავი ქონება. 2008 წლის 04 აპრილს მოსარჩელებსა და ამხანაგობას შორის შედგა ხელშეკრულება მისაღები ქონების განსაზღვრის შესახებ, კერძოდ მოსარჩელებს უნდა მიეღოთ ორი ფართი, ავტოსადგომი და 75200 აშშ დოლარი. შეთანხმებაში ასევე გათვალისწინებული იყო პირგასამტეხლო, თუკი ამხანაგობა დროულად ვერ მოახდენდა შეთანხმებული ფართების გადაცემას მოსარჩელებზე.

მიწის ნაკვეთზე მშენებლობა დროულად ვერ განხორციელდა, რის გამოც მოსარჩელებმა მიმართეს სასამართლოს „ინვესტორი“ წევრების წინააღმდეგ და მოითხოვეს ზიანის ანაზღაურება, ასევე პირგასამტეხლოს დაკისრება. თბილისის საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, ხოლო სააპელაციო სასამართლოს განჩინებით გადაწყვეტილება დარჩა უცვლელი. სააპელაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ მო-

⁴⁵ თუ ამხანაგობის ხელშეკრულება დადებულია წერილობით, მაშინ იგი უნდა შეიცავდეს:

ა) მონაწილეთა დასახელებასა და მისამართს;
ბ) მონაცემებს ერთობლივი საქმიანობის სახეობისა და მიზნის შესახებ;
გ) მონაწილეთა უფლებებსა და მოვალეობებს;
დ) მართვის ორგანოთა სტრუქტურასა და ფუნქციებს;
ე) მონაწილეთა შორის შემოსავლებისა და ზიანის განაწილების წესსა და პირობებს;
ვ) ხელშეკრულებიდან გასვლის წესს;
ზ) საქმიანობის ხანგრძლივობას;
თ) ხელშეკრულების მოშლისა და დარჩენილი ქონების განაწილების წესს (სკ 931.2).

⁴⁶ *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხლი 930, ველი 17.

⁴⁷ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2014 წლის 16 თებერვლის გადაწყვეტილება № ას-482-458-2013.

პასუხეთა პასუხისმგებლობის სამართლებრივი საფუძველი იყო ნარდობის ხელშეკრულების შესაბამისი ნორმები სამოქალაქო კოდექსიდან.

სააპელაციო სასამართლოს განჩინება გაასაჩივრა ერთ-ერთმა „ინვესტორმა“. იგი აპელირებდა, რომ არ არსებობდა თანხის დაკისრების სამართლებრივი საფუძველი. უზენაესმა სასამართლომ 2014 წლის 16 თებერვლის გადაწყვეტილებით დაადგინა, რომ სადავო ურთიერთობა არასწორად დაკვალიფიცირდა ნარდობის ხელშეკრულებად და უნდა განხილულიყო ამხანაგობის ხელშეკრულების ნორმებით, თუმცა, ამის მიუხედავად არსებობდა ორივე მოპასუხის პასუხისმგებლობის საფუძველი.

უზენაესი სასამართლოს პოზიციით, ერთობლივი საქმიანობის ხელშეკრულების თავისებურება ვლინდება იმაში, რომ დასახული მიზნის მიღწევა შესაძლებელია მხოლოდ მონაწილე პირთა ერთობლივი საქმიანობით. 2006 წლის 19 ივნისის ხელშეკრულების თანახმად, მოპასუხე პირები წარმოადგენდნენ „ინვესტორებს“, ამასთან, დასახული მიზნის მისაღწევად აუცილებელი იყო ე.წ. „ინვესტორი“ წევრების მიერ ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულებების განხორციელება, რის შედეგადაც ისინი მიიღებდნენ დანარჩენ ფართს. ხელშეკრულებაში მონაწილეების დაყოფა „მესაკუთრეებად“ (ჩვეულებრივ წევრებად) და „ინვესტორებად“ განპირობებულია ხელშეკრულებით დასახული მიზნის მისაღწევად მონაწილეთა მიერ განსახორციელებელი საქმიანობის სპეციფიკით.

საკასაციო სასამართლოს პოზიციით, ერთობლივი საქმიანობა, რომლის მიზანია სახლის აშენება შეიცავს ნარდობის ხელშეკრულებისათვის დამახასიათებელ ელემენტებს, უფრო მეტიც ერთობლივი საქმიანობის (ამხანაგობის) ერთ-ერთი წევრი შეიძლება იყოს მენარდე, რომელიც თავისი საქმიანობით მონაწილეობს ერთობლივ საქმიანობაში, მაგრამ, როდესაც რამდენიმე პირი თანხმდება ერთობლივი ძალებით თუნდაც სახლის აშენებაზე ან სხვა ნაკეთობის დამზადებაზე (რაც შეიძლება განხორციელდეს ნარდობის ხელშეკრულებით), ერთმანეთს შორის და ასევე მესამე პირებთან ურთიერთობები მოითხოვს ნარდობის ხელშეკრულებისაგან განსხვავებულ მოწესრიგებას. შესაბამისად, ერთობლივი საქმიანობის ხელშეკრულების საფუძველზე ხდება არა ერთობლივად ან ცალ-ცალკე ნარდობის ხელშეკრულების დადება, არამედ ისეთი ერთეულის ჩამოყალიბება, რომლითაც წესრიგდება ერთმანეთთან, ასევე მესამე პირებთან არსებული ურთიერთობები და საბოლოოდ, უზრუნველყოფილია, კონკრეტულ შემთხვევაში, ნარდობის ხელშეკრულებაში ერთობლივი მონაწილეობა. შესაბამისად, მოსარჩელეების წევრად მიღების ხელშეკრულება ამხანაგობის ხელშეკრულების ნაწილად უნდა იქნას მიჩნეული, რომლითაც ისინი გახდნენ ამხანაგობის ხელშეკრულების მონაწილეები.

მნიშვნელოვანი საკითხი, რომელიც ასევე განმარტებულ იქნა უზენაესი სასამართლოს მიერ, შეეხებოდა მოსარჩელეთა მიმართ პასუხისმგებელ სუბიექტთა წრეს. 2008 წლის 04 აპრილის ხელშეკრულებაში მითითებული იყო, რომ მშენებლობის დასრულების შეთანხმებულ ვადებში განუხორციელებლობის შემთხვევაში, ამხანაგობა მოსარჩელეებს გადაუხდის ყოველ ვადაგადაცილებულ დღეზე პირგასამტეხლოს. ზემოაღნიშნული ვალდებულებების შესრულება სიტყვასიტყვითი განმარტებით, იკისრა ამხანაგობამ, შესაბამისად, შესაფასებელი იყო წარმოადგენდა თუ არა მოსარჩელეთა წინაშე პასუხისმგებელს მთელი ამხანაგობა, თუ მხოლოდ მოპასუხეები ანუ ე.წ. „ინვესტორები“.

უზენაესმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ ამხანაგობის სახელით მშენებლობის და შენობის ექსპლუატაციაში მიღებაზე პასუხისმგებელ პირებს წარმოადგენდნენ მოპასუხე „ინვესტორები“, ამიტომ, პირგასამტეხლოზე პასუხისმგებლობა მხოლოდ აღნიშნულ სუბიექტებს უნდა დაეკისროთ. პასუხისმგებელ სუბიექტებთან დაკავშირებით, უნდა გაიმიჯნოს საერთო საქმიანობის მიზნის მისაღწევად ამხანაგობის წევრების უფლებები და ნაკისრი ვალდებულებები იმ უფლება-ვალდებულებებისაგან, რომელიც შემდეგ მათ წარმოეშობათ ერთმანეთის მიმართ. პირველ შემთხვევაში, საერთო საქმიანობასთან დაკავშირებით, კეთილსინდისიერად შესრულების მოთხოვნის უფლება აქვს თითოეულ მონაწილეს ერთობლივი საქმიანობის ყოველი მონაწილისაგან (სკ 935-ე მუხლის მე-2 ნაწილი) არა უშუალოდ თავისი, არამედ მხოლოდ ამხანაგობის მონაწილეთა სასარგებლოდ. მეორე შემთხვევაში, ერთმანეთთან ურთიერთობაში პასუხისმგებლობის ოდენობა განისაზღვრება მონაწილეთა წილის შესაბამისად, თუ ხელშეკრულება სხვა რამეს არ ითვალისწინებს (სკ 937-ე მუხლის პირველი ნაწილის მე-2 წინადადება), შესაბამისად, კანონით გათვალისწინებულია დანაწესი, რომლის თანახმად, პასუხისმგებლობის საკითხი დგება ერთმანეთის მიმართ. საერთო საქმიანობის შედეგად მიღებული ქონების განაწილება წარმოადგენს საერთო საქმიანობის (ამხანაგობის) მონაწილეთა იმ უფლებების დაკმაყოფილებას, რომლისთვისაც იქმნება ამხანაგობა და, ასევე, ერთმანეთის წინაშე ნაკისრი ვალდებულებების შეუსრულებლობით ამხანაგობის მონაწილეებისათვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურებაზე პასუხისმგებლობა განისაზღვრება ერთმანეთთან მიმართებით.

შესაბამისად, უზენაესმა სასამართლომ საფუძვლიანად ჩათვალა მხოლოდ ამხანაგობის ე.წ. „ინვესტორი“ წევრების პასუხისმგებლობა პირგასამტეხლოსთან დაკავშირებით, რომლის გადახდის ვალდებულებაც წარმოიშვა მოსარჩელეთა მიმართ.

მოცემულ გადაწყვეტილებაში, პირველ რიგში, საგულისხმოა ის კრიტერიუმი, რომელიც უზენაესმა სასამართლომ გამოიყენა 2007 წლის 20 აპრილის ხელშეკრულების შესაფასებლად და აღნიშნული მიიჩნია ამხანაგობაში ახალი წე-

ვრის შემოყვანის შესახებ გარიგებად. სასამართლოს პოზიციით, ამხანაგობის ხელშეკრულების დროს დასახული მიზნის მიღწევა შესაძლებელია მხოლოდ მონაწილე პირთა ერთობლივი საქმიანობით.

ბუნებრივია, მოსარჩელეთა მიწის ნაკვეთის გარეშე ამხანაგობა ვერ მიღწევდა თავის მიზნებს და მათი მიზნევა ამხანაგობაში შესულ წევრებად შედეგობრივად საფუძვლიანია, თუმცა, არა სასამართლოს მიერ მოხმობილი საფუძვლით, არამედ იმის გამო, რომ იკვეთებოდა საერთო მიზნის მიღწევისათვის შეთანხმებული მოქმედებები და ვალდებულებები. დასახული მიზნის მიღწევა (ამ შემთხვევაში კორპუსის აშენება) შეიძლება მოხდეს სხვა საშუალებითაც, მაგ. სამშენებლო მიწის ნაკვეთის შეძენით, სამშენებლო მასალის შეძენით, არქიტექტორის ან მშენებლის დაქირავებით. ამიტომ, ამ კრიტერიუმის გამოყენება საკმაოდ პრობლემურია და შესაძლებელია ბუნდოვანების წინაპირობა გახდეს სხვა სასამართლო დავებში.

რაც შეეხება მოსარჩელეთა წინაშე პასუხისმგებელი პირების ვინაობას, ამ შემთხვევაშიც, სასამართლომ საკითხი არსებითად სწორად გადაწყვიტა. თუმცა, სასურველი იყო იურიდიულ დოქტრინაში არსებული სარჩელის საფუძვლების სათანადოდ გამოკვეთა.

ამხანაგობის ე.წ. „შიდა ურთიერთობაში“ გამოიყოფა მოთხოვნები, რომლებიც ამხანაგობის წევრს აქვს მთლიანად ამხანაგობის მიმართ და მოთხოვნები, რომლებიც არსებობს კონკრეტული წევრ(ებ)ის მიმართ. ისეთ შემთხვევაში როდესაც სახეზეა ამხანაგობის წევრის მოთხოვნა ამხანაგობის მიმართ, აღნიშნულს უწოდებენ სოციალურ ვალდებულებებს.⁴⁸ ასეთი სოციალური ვალდებულებებია შემოსავლის მიღების უფლება, გაწეული ხარჯების ანაზღაურების უფლება იმ პირისათვის ვინც ამხანაგობის საქმეებს უძღვება, ამხანაგობის წევრის უკუმოთხოვნის უფლება რომელიც წარმოადგენს კრედიტორის სრულად დაკმაყოფილების შემდეგ წარმოშობილ რეგრესულ მოთხოვნას და სხვ.⁴⁹

რაც შეეხება ამხანაგობის წევრის პასუხისმგებლობას ამხანაგობის სხვა წევრის წინაშე, აღნიშნული დგება მაშინ, როდესაც წევრი არღვევს ამხანაგობის ხელშეკრულებით მასზე დაკისრებულ ვალდებულებას.⁵⁰ აღნიშნულის მაგალითია ამხანაგობის წევრის მიერ ხელშეკრულებით ნაკისრი შესატანის შეტანის ვალდებულების განუხორციელებ-

ბლობა,⁵¹ ასევე, ამხანაგობის ხელშეკრულების დარღვევა, რომლის შედეგადაც ზიანი არა ამხანაგობას, არამედ კონკრეტულ ამხანაგობის წევრს მიადგა.⁵²

VII. ნარდობის ხელშეკრულების დადების პრეგუმფიცია

უზენაესმა სასამართლომ 2018 წლის 04 მაისის გადაწყვეტილებაში განმარტა, რომ თუკი საქმიდან საწინააღმდეგო არ იკვეთება, ივარაუდება, რომ იმ პირთან, რომელსაც ედავებიან ამხანაგობის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე და თხოვენ სოლიდარულად ვალდებულების შესრულებას, გაფორმებულია ნარდობის ხელშეკრულება და მისი პასუხისმგებლობის საფუძველი არ არსებობს.⁵³

2018 წლის 04 მაისის საქმეში დავა ეხებოდა რამდენიმე პირის წინააღმდეგ შეტანილ სარჩელს, რომელშიც მოსარჩელე მოპასუხეებს მიიჩნევდა ამხანაგობის წევრებად და თხოვდა ზიანის ანაზღაურებას ვალდებულების შეუსრულებლობიდან გამომდინარე. ამხანაგობამ და მოსარჩელემ 2003 წელს გააფორმეს ხელშეკრულება, რომლის თანახმადაც ამხანაგობამ ივალდებულა აეშენებინა და მოსარჩელისათვის გადაეცა 2 ფართი. მოცემული ვალდებულება არ იქნა შესრულებული, რის შემდეგაც აღძრულ იქნა სარჩელი და სააპელაციო სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული 2008 წლის 16 ივნისის გადაწყვეტილებით ამხანაგობას დაეკისრა მოსარჩელისათვის ფართის გადაცემა. აღსრულების ეტაპზე ამხანაგობას არ აღმოაჩნდა თავისუფალი ფართი და ვერ მოხდა გადაწყვეტილების აღსრულება. მოსარჩელემ წარადგინა მეორე სარჩელი და მოითხოვა მასზე გადასაცემი ფართების ღირებულების ანაზღაურება 17 მოპასუხე ფიზიკური პირისგან. მოსარჩელე მიუთითებდა, რომ მოცული ფიზიკური პირები წარმოადგენდნენ ამხანაგობის წევრებს.

პირველი ინსტანციისა და სააპელაციო სასამართლოებმა სარჩელი ნაწილობრივ დააკმაყოფილეს, რაზეც ორივე მხარის მხრიდან წარდგენილ იქნა საკასაციო საჩივრები. უზენაესმა სასამართლომ სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება ძალაში დატოვა.

საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებაში აღნიშნულია, რომ პირველმა 4-მა მოპასუხემ 2004 წლის 17 აგვისტოს ხელშეკრულებით აღიარეს ამხანაგობის ჩამოყალიბება და შეთანხმდნენ, რომ ერთობლივი საქმიანობის მიზანს წარმოადგენდა ქ. თბილისში, მიწის ნაკვეთზე მრავალბინიანი საცხოვრებელი სახლის მშენებლობა. საქმის მასალებში წარდგენილი იყო ასევე ორი სანოტარო აქტი, რომელიც შეეხებოდა ბინების განაწილების საკითხს. აღნიშნულ სანოტა-

⁴⁸ *Schöne*, in Beck OK BGB, 3. Aufl., § 705 Rn.124; *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, 930-ე მუხლი, ველი 37.

⁴⁹ *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, 930-ე მუხლი, ველი 37.

⁵⁰ *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, 937-ე მუხლი, ველი 15.

⁵¹ *ახვლედიანი*, ვალდებულებითი სამართალი, 1999, გვ. 228; სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, 937-ე მუხლი, ველი 15.

⁵² *Sprau*, in Palandt BGB Komm., 73. Aufl., § 705, Rn.32; *რობაქიძე*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, 930-ე მუხლი, ველი 42.

⁵³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2018 წლის 04 მაისის გადაწყვეტილება № ახ-547-510-2017.

რო აქტებს პირველ 4 მოპასუხესთან ერთად ხელს აწერდა დანარჩენი 13 მოპასუხე (2003 წლის 22 აპრილს ხელმოწერილ იქნა სანოტარო აქტი, რომელიც ეხებოდა მოქალაქეთა სიას თუ ვინ მიიღებდა ქონებას, ხოლო 2004 წლის 16 აგვისტოს სანოტარო აქტი ადგენდა ქონების განაწილების სიას).

სასამართლოს მხრიდან შეფასების საგანს წარმოადგენდა იყვნენ თუ არა დანარჩენი 13 მოპასუხე პასუხისმგებლები მოსარჩელის წინაშე ზიანის ანაზღაურებაზე პირველ 4 მოპასუხესთან ერთად რადგან ისინი გათვალისწინებულნი იყვნენ ფართების განაწილების სიაში. სასამართლოს პოზიციით, საქმეში უტყუარად არ დგინდებოდა სანოტარო აქტებში მითითებული პირების ნება, რომ ისინი წარმოადგენდნენ ამხანაგობის წევრებს. ამასთან, შესაძლებელი იყო რომ აღნიშნული 13 მოპასუხე ამხანაგობასთან ყოფილიყვნენ ნარდობის სამართლებრივ ურთიერთობაში. შესაბამისად, 13 მოპასუხის ნაწილში სარჩელი არ დაკმაყოფილდა.

მოცემულ საქმის შედეგი სრულიად გამართლებულია, ვინაიდან, სკ-ს 102-ე მუხლის პირველი ნაწილით, მოსარჩელე ვალდებულია დაასაბუთოს სარჩელში მითითებული გარემოებები, მათ შორის ბუნებრივია იმ სუბიექტთა წრე, რომლებსაც მის წინაშე ეკისრებათ პასუხისმგებლობა.

დასკვნა

როგორც განხილული სასამართლო გადაწყვეტილებებიდან იკვეთება, ძირითად შემთხვევებში სწორად არის იდენტიფიცირებული ამხანაგობის ხელშეკრულების მთავარი განმასხვავებელი ნიშანი სხვა სახის ხელშეკრულებებისაგან – შეთანხმება საერთო მიზანსა და ამ მიზნის მისაღწევად საჭირო მოქმედებებზე.

ამასთან, სასამართლო პრაქტიკაში ხშირად ხდება ისეთი გარემოებების განხილვა და შეფასება, რომლებიც არ წარმოადგენს ამხანაგობის ხელშეკრულების სხვა

ხელშეკრულებებისაგან გამიჯვნის კრიტერიუმს, მაგალითად: ფულადი თანხის გადაცემის საპასუხო ვალდებულების არსებობა, სადავო ხელშეკრულების დადება ამხანაგობის ხელშეკრულების გაფორმების შემდეგ და სხვ. ასევე, არასწორია სასამართლო პრაქტიკაში გამოთქმული პოზიცია, რომ შეთანხმება ამხანაგობის ხელშეკრულებად მიიჩნევა თუკი მხოლოდ მოცემული ერთობლივი საქმიანობით არის შესაძლებელი საერთო მიზნის მიღწევა.

ქართული სასამართლოების ყველაზე მწვავე პრობლემა იმ კრიტერიუმების შეუმუშავებლობაა, რომლებსაც ყურადღება უნდა მიექცეს იმის დასადგენად არსებობს თუ არა შეთანხმება საერთო მიზანზე და ამ მიზნის მისაღწევად საჭირო მოქმედებებზე. უზენაესი სასამართლოს განმარტება, რომ სკ-ს 931-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისი ელემენტების გაუწერლობა ხელშეკრულებაში მიჩნეულ იქნეს ამხანაგობის დადგენის განმსაზღვრელ ფაქტორად არ არის დამაჯერებელი და გასაზიარებელი.

ამხანაგობის ხელშეკრულების სხვა ტიპის ხელშეკრულებებისაგან გამიჯვნის სირთულე მდგომარეობს იმაშიც, რომ შედეგი ხშირ შემთხვევაში დამოკიდებულია კონკრეტული ხელშეკრულების ანალიზზე და იმ მოქმედებებზე, რომლებსაც მხარეები ახორციელებენ ამ შეთანხმების დადების შემდეგ. გადაწყვეტილებების მიღება ხორციელდება სასამართლოს შინაგანი რწმენის საფუძველზე, თუმცა, გადაწყვეტილებები არ შეიცავს დასაბუთებას თუ რის საფუძველზე ხდება სასამართლოსათვის ამ შინაგანი რწმენის ჩამოყალიბება.

ამასთან, იმ პირობებში როდესაც მოპასუხეებს ედავებიან ამხანაგობის წევრად ყოფნას, მოსარჩელისათვის უტყუარი მტკიცებულებების წარმოდგენის მოთხოვნა და მოპასუხეებთან ნარდობის ხელშეკრულების არსებობის პრეზუმცია გამართლებულია საპროცესო სამართალში მტკიცების ტვირთის განაწილების თავისებურებების გათვალისწინებით.